

ВІДГУК
офіційного опонента

*доктора економічних наук, професора, завідувачки кафедри економіки і підприємництва Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
Тульчинської Світлани Олександрівни на дисертацію
Топалової Ірини Анатоліївни «Теоретико-методологічні засади формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму», поданої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 –
розвиток продуктивних сил і регіональна економіка*

1. Актуальність дисертаційної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу Топалової Ірини Анатоліївни присвячено дослідженню теоретико-методологічних і методичних засад формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму та розробці практичних рекомендацій для активізації його соціально-економічного розвитку. Для цього авторкою було проаналізовано стан сучасних досліджень, присвячених соціально-економічному розвитку та інфраструктурі регіонів, особливостям сучасного процесу глобалізації та науково-технологічного розвитку, виокремленню природно-ресурсного потенціалу, систематизовано наукові погляди на зазначені питання, розглянуто передумови та чинники цифрової економіки у підприємстві.

Удосконалення та розвиток управління процесом соціально-економічного розвитку регіонів повинно будуватись на основі формування відповідних концепцій та стратегій, що адаптовані до економічних особливостей конкретного регіону і дозволяють створювати умови щодо саморозвитку даної території шляхом регіонального та міжрегіонального розподілу і співробітництва. Інтенсифікація такого розвитку буде здійснюватись з позиції високотехнологічного виробництва шляхом впровадження інновацій та новітніх розробок на основі сучасних інформаційних технологій у межах концепцій Індустрія 4.0 та Суспільство 5.0. У цьому контексті авторкою у дослідженні визначені закономірності соціально-економічного розвитку регіону на основі аналізу існуючих теоретичних моделей взаємодії факторів придбання ресурсів, що у подальшому дало змогу визначити методологічні засади формування і управління потенціалом ресурсного забезпечення з виділенням елементів якісного та кількісного його наповнення, а також надає можливість більш повно оцінювати розвиток соціально-економічної системи регіону.

Автором ретельно розроблені концептуальні підходи до саморозвитку соціально-економічної системи регіону, які набувають практичного значення. У процесі саморегулювання і адаптації до постійно змінних умов внутрішнього і зовнішнього середовища виникає зміна організаційної системи на самоорганізацію. Важливими при цьому постають питання формування і використання потенціалу ресурсного забезпечення соціально-економічної

системи регіону, визначення його особливостей та можливостей ефективного використання в економіці вітчизняних регіонів, кількісної та якісної його оцінки, ефективного освоєння ресурсів та формування ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону.

Також, доведено, що в умовах цифровізації суспільного життя, цифрова трансформація господарської та підприємницької діяльності потребує більш детального дослідження питань методичного забезпечення формування інструментарію впровадження процесу цифрових технологій у регіональні бізнес-процеси, одним з яких є створення цифрових платформ. Поставлено і вирішено питання створення взаємозв'язків між цифровими технологіями та компетентнісним потенціалом – змістом господарської діяльності, розвитком підприємницького середовища, суб'єктами бізнес-процесів, регіонального ринкового середовища. Це дозволяє будувати сталі взаємозв'язки між учасниками цих процесів, створювати можливості для появи нових бізнес-моделей, забезпечувати регіональну і міжрегіональну взаємодію суб'єктів господарювання задля перерозподілу ресурсів та сировини, забезпечувати товарно-ресурсну незалежність соціально-економічної системи регіону, швидко реагувати на зміни в оточуючому середовищі в умовах військового стану, розгалужувати ринкову інфраструктуру.

Актуальність дослідження і наявність невирішених теоретичних і практичних проблем ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму зумовили мету та завдання дисертаційного дослідження. Визначена у дисертації мета відповідає темі дослідження. Задачі якого логічно розкривають перелік тих основних завдань, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Об'єкт і предмет дослідження визначені у відповідності із вибраною темою.

Розв'язання проблеми, що поставлена у дисертації, здійснено по результатах досліджень, які проводились автором за планом науково-дослідних робіт: «Формування підходів управління соціальною відповідальністю у менеджменті персоналу» (№ держреєстрації 0121U114724), у межах якої автором запропонована укрупнена структура ланцюга ресурсного забезпечення регіонального співробітництва на основі соціально-етичної концепції маркетингу; «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (№ держреєстрації 0121U000270), де автором розроблено концептуальний підхід до організаційно-економічного механізму формування ланцюгів ресурсного забезпечення на регіональних ринках; «Стратегії і технології формування конкурентоздатного людського капіталу в системі освіти як головного фактору розвитку вітчизняної економіки» (№ держреєстрації 0121U107901), у межах якої запропоновано інструмент експортного опитування щодо систематизації конкретних проблем у підприємницькому секторі та здійснено пропозиції щодо підвищення результативності суб'єктів підприємництва регіону; «Створення комплексу маркетингу інновацій на регіональному рівні» (№ держреєстрації (0119U000417), у межах якої обґрунтовано концептуальний підхід до діагностики ресурсного забезпечення економічної самодостатності регіону як доміанти повоєнного відродження та

модернізації підприємницького середовища на засадах резильєнтності; «Організаційне проектування інтеграційних бізнес-структур у національній економіці» (№ держреєстрації 0118U007238), де автором обґрунтовано концептуальний підхід до управління бізнес-процесами регіону у взаємодії та координації суб'єктів підприємництва; «Науково-методичні засади формування маркетингу стійкості в забезпеченні сталого розвитку на рівні підприємств, регіону, держави (№ держреєстрації 0121U108977), де запропоновано заходи інструментальної підтримки вирівнювання структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору регіону.

2. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наведені у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими та релевантними, що підтверджується оприлюдненням результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Авторкою узагальнена значна кількість фундаментальних праць вітчизняних й закордонних вчених-економістів щодо формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму, а також опрацьовано статистичні дані за Приморськими регіонами.

Змістовне наповнення проведеного дослідження свідчить про глибоку обізнаність дисертантки з напрацюваннями провідних вчених, експертів і практиків в сфері регіональної економіки та саморозвитку регіонів.

Теоретичною і методичною базою дослідження є положення економічної теорії, макроекономіки та регіональної економіки. Структура роботи обумовлена її метою та сформульованими науково-практичними завданнями. Основні наукові результати дослідження отримані дисертанткою особисто і характеризуються науковою новизною.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, одержаних результатів, висновків та рекомендацій підтверджується використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження - системного підходу, економіко-статистичного аналізу, методологічного аналізу, відтворювального підходу, факторного аналізу, клієнто-орієнтованого підходу, інструменту рефлексивно-активної взаємодії, теоретичного моделювання, теоретико-методологічного аналізу, програмно-цільового підходу, графічного аналізу та ін.; виконаним у роботі ґрунтовним аналізом фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері планування діяльності соціально-економічних систем в умовах техноглобалізму, опрацюванням значного обсягу статистичних матеріалів, апробацією основних положень та результатів дослідження та міжнародних науково-практичних конференціях (с. 41-43 дослідження та с. 8 реферату).

Висновки та рекомендації є логічним завершенням проведених досліджень, а їх практичне значення підтверджується відповідними довідками. Форма та зміст представлення наукових результатів свідчить про достатню теоретичну підготовку авторки та вміння працювати з емпіричним матеріалом.

В ході дослідження опрацьовано літературні джерела, закони України і нормативно-правові акти органів виконавчої влади регіонального і локального рівня, звіти обласних державних адміністрацій, аналітичні матеріали Європейської комісії, статистичні дані Державної та регіональних служб статистики України, Інтернет-ресурси, дані результатів власних досліджень авторки тощо.

3. Основні наукові результати дисертації, отримані особисто здобувачкою

Наукова новизна одержаних в дисертаційній роботі результатів полягає у розробці теоретико-методологічного, організаційно-методичного, ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічних процесів регіону. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, які надані авторкою у дисертації, їх новизна і достовірність визначаються наступним.

3.1. Авторкою доведено, що соціально-економічна система регіону має свої особливості та проблеми розвитку і тому вважається за необхідне використовувати еволюційний підхід. Дослідження сутності розвитку соціально-економічних процесів, за аналогії до процесів еволюції, дозволило здобувачці запропонувати теоретико-методологічний підхід до формування концепції саморозвитку регіону на засадах формування потенціалу його ресурсного забезпечення, реалізація якої буде відповідати задоволенню потреб населення та може бути досягнуто завдяки внутрішній самодостатності, цільовим установкам, сприятливим внутрішнім й прийнятним зовнішнім умовам, можливостям автономного існування соціально-економічної системи та інших підсистем регіону (с. 97-100, рис. 1.13; с. 105, 107-108, 110-115, табл. 1.9).

3.2. У роботі узагальнено відмінності ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону, а саме: ресурсне забезпечення як система ресурсів, багатофункціональність ресурсного забезпечення, наявне ресурсне забезпечення та його страховий фонд, технологічний базис потенціалу ресурсного забезпечення, інноваційна основа ресурсного забезпечення. Встановлено взаємозв'язок та вплив ресурсів і результатів на сектор підприємництва СЕС регіону в залежності від зовнішніх факторів (с. 226-252).

В результаті переліченого авторкою розроблено методичний підхід до систематизації видів економічної діяльності за певними групами та алгоритмом дій щодо перерозподілу ресурсів з однієї групи до іншої, а саме – систематизація видів економічної діяльності за групами, аналіз показників забезпеченості ресурсами визначених груп, перерозподіл ресурсів з однієї групи видів діяльності до іншої, моніторинг перерозподілу ресурсів з однієї групи видів діяльності до іншої, оцінка ефективності реалізації методики перерозподілу ресурсів.

3.3. Вважаємо за необхідне здійснено авторкою узагальнення формування ланцюгів ресурсного забезпечення стабільності соціально-економічної системи регіону та її товарно-ресурсних ринків шляхом усунення інституціональних бар'єрів за рахунок створення в різних регіонах однакових умов функціонування суб'єктів підприємництва та переміщення товарно-

ресурсних потоків. Тому у дослідженні здійснено побудову організаційно-економічного механізму формування стійких логістичних ланцюгів ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону, що ґрунтується на висунутих гіпотезах та уявляє собою об'єднання відтворювальних процесів декількох регіонів, перетворюючи їх у цілісний механізм, якому притаманні систематичний характер взаємозв'язків, поява нових властивостей і рівнів управління товарно-ресурсними потоками (рис. 4.1, с. 262; табл. 4.1, с. 267; рис. 4.2, с. 270; табл. 4.5, с. 277-278; рис. 4.3, с. 280; рис. 4.6, с. 293; рис. 4.7, с. 295; рис. 4.8, с. 301). Важливим елементом подальшого стійкого регіонального розвитку, як це аргументовано наведено у роботі, є формування відповідної інфраструктури його ресурсного забезпечення. Це стає можливим завдяки використанню авторкою концепції просторового розподілення самих товарно-ресурсних потоків, у якій регіональний ринок виступає системою каналів розподілу усіх товаропотоків.

3.4. Важливим завданням ведення підприємницької діяльності в регіоні, як це зроблено наголос у дисертації, є підвищення ефективності та результативності його суб'єктів підприємництва, яке спрямовано на пошук шляхів найбільш ефективного використання ресурсно-сировинної бази та потенціалу ресурсного забезпечення. Адаптація суб'єктів підприємництва до сучасних умов глобалізації з позиції складових ресурсного потенціалу соціально-економічної системи регіону набуває все більшого значення, а розглянута наукова проблема набуває все більшої значущості (рис. 5.5, с. 364; с. 368-373).

3.5. Запорукою розвитку соціально-економічної системи регіону та досягнення нового рівня економічного розвитку є використання та впровадження новітніх технологій 5-6 технологічних укладів. Регіональна економічна система потребує впровадження концепції «Нова індустріалізація», що дозволить досягти нової якості соціально-економічного зростання та саморозвитку соціально-економічної системи регіону на основі побудови промислового виробництва на базі вищезазначених технологічних укладів. Подальший економічний розвиток буде, як це впевнено доведено у роботі, здійснюватись з позиції розвитку високотехнологічного виробництва шляхом впровадження інновацій та новітніх розробок на основі сучасних інформаційних технологій та використання відомих концепцій (цифровізація, Big Data, інформаційно-комунікативні технології, Індустрія 4.0, Суспільство 5.0, Людина 2.0). Перелічені та проаналізовані у роботі інформаційні технології є важливими концепціями, оскільки формують сучасну економіку: шляхом впровадження нових технологій; оптимізації бізнес-процесів; приймання обґрунтованих рішень на основі великого масиву даних; обробки, зберігання та передачі інформації; підвищення ефективності роботи та забезпечення глобальної взаємодії; автоматизації виробництв, зниження витрат, підвищення якості продукції; зміни підходів до управління бізнесом, економікою та суспільством в цілому, формуючи нові підходи до адаптації та вирішення глобальних викликів, так як це всебічно показано у дисертації (табл. 1.1, с. 48; с. 49-53; рис. 1.2, с. 58; рис. 1.3, с. 60; рис. 1.4, с. 62; табл. 1.2, с. 63; с. 67-68).

3.6. Світові тренди у науково-технологічному розвитку, як було досліджено Топаловою І.А., відбуваються згідно моделі стрибкоподібного розвитку технологічних систем з огинаючою кривою на основі нових принципів дій. Технології останніх років демонструють чітку переорієнтацію за умовами концепції Індустрія 4.0, які дозволяють накопичувати інформацію з фізичного простору на основі обробки штучним інтелектом та повертати її у той же фізичний простір, але із новітніми вирішеннями. У проведеній авторкою роботі удосконалено модель стрибкоподібного розвитку сучасних технологій у регіональному просторі на основі нестачі ресурсного забезпечення з урахуванням умов техноглобалізму (с. 125-126).

3.7. Адаптивний розвиток, як доречно вказує дисертантка, потребує надбання нових компетентностей команди реформаторів, завдяки яким стає можливим перехід до більш глибокого занурення у інформаційно-комунікаційний простір завдяки цифровим трансформаціям. Тому важливим стає визначення сутності сучасного адаптивного управління суб'єктам підприємництва соціально-економічної системи регіону у її саморозвитку, що досягається та підтримується балансом між потенціалом ресурсного забезпечення її суб'єктів підприємництва та зовнішнім середовищем, виконується за допомогою впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та цифрових важелів (табл. 3.3, с. 205; с. 207; с. 214-218).

3.8. Авторкою систематизовано методичний підхід до планування і формування ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону та її товарно-ресурсних ринків, наведено модель, яка дозволяє проводити оцінку формування ланцюгів ресурсного забезпечення на основі аналізу показників ефективності ланцюга «планування – управління – постачання – виробництво – споживання – утилізація». Така SCOR-модель поєднує у собі такі управлінські технології, як реінжиніринг і бенчмаркінг (с. 316-319). У роботі також авторкою побудовано структуру ланцюгу ресурсного забезпечення регіонального і міжрегіонального відповідального співробітництва на основі соціально-етичної концепції маркетингу, яка містить у своєму складі маркетинговий, виробничий, регіональний та секторальний рівні. Використання такої структури дозволяє досягти самозабезпечення і саморозвитку регіону на основі задіяння відтворювального підходу для формування взаємопов'язаних підсистем у складі соціально-економічної системи регіону (с. 320).

3.9. Одним із базових напрямів проведення наукового дослідження, як це доведено авторкою у розділі 1, є формування його понятійно-категоріального апарату. Послідовно в роботі було уточнено такі категорії – «соціально-економічна система регіону», «потенціал соціально-економічної системи регіону», «потенціал ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону», «саморозвиток соціально-економічної системи регіону», які, на відміну від вже відомих визначень, розглянуті як сукупність базових інститутів, які беруть активну участь в обґрунтуванні саморозвитку соціально-економічної системи регіону, формують умови для її активної розбудови на всіх стадіях підприємницької діяльності регіону. До речі, до уточнення понять з розвитку регіональної економіки, авторка звертається на протязі усього

дослідження, розуміючи методологічну важливість виконання коректної наукової праці.

3.10. За рівнем технологічності, як було проаналізовано здобувачкою, українська промисловість на третину позаду від показників країн ЄС. З цим актуалізується задача теоретичних основ функціонування векторів, які визначають умови розвитку регіонального підприємництва на засадах техноглобалізму. У дослідженні отримано подальший розвиток визначення особливостей формування векторів розвитку соціально-економічної системи регіону в умовах існуючих процесів техноглобалізму, використовуючи при цьому заходи еволюції попередніх концептуальних моделей трансферу технологій: трансферу конструкцій, трансферу потенціалу, ситуаційного співробітництва, трансферу матеріалу, зміни ролей, трансферу технологій на засадах створення стартапів (с. 153-155, с. 170-183).

3.11. Подальші кроки в управлінні бізнес-процесами соціально-економічної системи дисертантка бачить у будуть заснуванні та розбудові під впливом цифрової трансформації багатьох сфер підприємницької діяльності в межах концепції Суспільство 5.0. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на управління бізнес-процесами дозволяє змінювати як деякі елементи, так і самі процеси задля адаптації до вимог оточуючого середовища, яке швидко змінюється. Тому, у роботі було проведено обґрунтування та ідентифікація бізнес-процесів у трансформації СЕС регіону до саморозвитку на основі взаємодії та координації інформаційно-комунікаційного середовища і адаптації управління, формування переваг існування рефлексивно-активного середовища (с. 187-189, с. 200-203).

3.12. У роботі дістало дослідження підґрунтя формування цифрових платформ як складової цифрової економіки шляхом визначення їх функцій, передумов розвитку, видів цінностей за різними бізнес-моделями, аналізу техніко-системного розрізу, трансформаційного ланцюга змін у розвитку бізнес-процесів, ознак і переваг. Авторкою також проведено класифікацію мережевих ефектів, що виникають під час функціонування цифрових платформ за ознаками об'єкту впливу, виду ефекту, напряму дій, виду конкуренції, взаємозв'язків, мотиву і алгоритму функціонування, що дозволяє визначити вплив кожної з них на бізнес-процеси в регіоні (рис. 5.1, с. 332; с. 353-358). Надання науково обґрунтованих пропозицій щодо інструментального забезпечення ресурсами, поліпшення продуктивності бізнес-процесів ланцюгів ресурсного забезпечення відбувалося за допомоги імплементації закордонного досвіду з нейтралізації диспропорцій у ресурсному забезпеченні СЕС регіону.

4. Наукова цінність і прикладна значущість наукових результатів

Одержані результати дослідження у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему, яка полягає у розробці теоретико-методологічних засад та методико-прикладних положень щодо формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму. Наукова цінність результатів дослідження полягає у формуванні процесом соціально-економічного розвитку регіонів, який базується на основі формування відповідних концепцій та стратегій, що адаптовані до

економічних особливостей конкретного регіону і дозволяють створювати умови його саморозвитку шляхом регіонального та міжрегіонального розподілу і співробітництва. Доведено, що інтенсифікація розвитку здійснюється з позиції впровадження високотехнологічного виробництва шляхом впровадження інновацій та новітніх технологічних розробок на основі інформаційних технологій у межах концепції Індустрія 4.0 та Суспільство 5.0. Запропоновано концепцію саморозвитку СЕС регіону на засадах формування її ресурсного потенціалу, реалізація якої відповідає задоволенню потреб населення та досягається завдяки внутрішній самодостатності, цільовим установкам, сприятливим внутрішнім і прийнятним зовнішнім умовам, можливостям автономного існування регіональних підсистем, що у поєднанні з інструментами саморегуляції ринку ресурсів спрямовуються на посилення конкуренції серед регіонів, обґрунтованості міжрегіональної інтеграції, посиленню якісного регіонального розвитку, вдосконаленню територіального управління.

Прикладне значення результатів дослідження полягає у розробці методичного підходу до визначення структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору соціально-економічної системи регіону; запровадженні організаційно-економічного механізму ланцюгів ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону; проведенні аналізу диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору соціально-економічної системи регіону; доведенні необхідності трансформації існуючої моделі підвищення результативності соціально-економічної системи регіону шляхом запровадження у її складі якісних показників рентабельності регіонального господарства; сформовано пропозиції інструментальної підтримки вирівнювання структурних диспропорцій на основі чотирнадцятикрокової схеми.

Практична цінність одержаних результатів підтверджується впровадженням у практику публічного управління на державному регіональному і локальному рівнях. Найважливішим серед них є пропозиції, які використані регіональними органами влади, органами місцевого самоврядування, Асоціацією міст України та Українським союзом підприємців та промисловців.

5. Повнота відображення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором дисертації працях

За темою дисертації у відкритому друці опубліковано 89 наукових праць, загальним обсягом 299,96 ум. друк. арк., особисто авторці належать 99,17 ум. друк. арк. В тому числі: 1 одноосібна монографія, 21 колективна монографія; 39 статті у наукових фахових виданнях України (із них 6 статей у виданнях, включених до категорії «А»), переліку наукових фахових виданнях України або закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Scopus, WOS), 11 тез доповідей у збірниках матеріалів наукових конференцій, 5 авторських свідоцтв про реєстрацію авторського права.

Результати дослідження доповідались на більш ніж 25 міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах.

В публікаціях достатньою мірою розкрито основний зміст дисертації, повністю висвітлено новизну наукових результатів. Публікації відповідають встановленим вимогам, в них визначено наукові задачі, методи їх вирішення й описано отримані результати. Реферат написаний у науковому стилі літературною мовою, згідно з встановленими вимогами і повною мірою відбиває зміст і структур дисертації.

6. Дотримання норм академічної доброчесності, зміст дисертації, її завершеність

Ретельний аналіз представленого звіту щодо академічної доброчесності дає можливість зазначити, що за представленими результатами у роботі не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Дисертантка дотримувалась норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право, порушень яких, як і академічного плагіату, не виявлено. У дисертаційному дослідженні наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок авторки в опублікованих у співавторстві працях.

Дисертаційна робота містить усі необхідні структурні елементи з дотриманням наукового стилю викладання матеріалу. За змістом, структурою та оформленням робота відповідає вимогам МОН України до докторських дисертацій. Мета, об'єкт, предмет дослідження сформульовані коректно. Відповідно поставленої мети виконано всі завдання. Зміст реферату та викладені в ньому основні положення є ідентичними тим, які наведені у дисертації. Зміст та структура реферату відповідає встановленим вимогам.

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації, є особистим здобутком авторки Топалової Ірини Анатоліївни, відображають її власні погляди та напрацювання та ідеї, які належать особисто їй, про що зазначено у списку праць. Наукові та прикладні результати, викладені у дисертації авторки на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук, не містять результатів кандидатської дисертації.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У дисертаційній роботі в цілому викладено теоретико-методологічне та методичне забезпечення засад формування процесу саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму, але, при цьому, вважаємо за доцільне виокремити певні дискусійні аспекти:

7.1. Авторка, аналізуючи у підрозділі 1.1 основні пріоритети реалізації соціально-економічної концепції розвитку регіонів та формуючи відповідні завдання для соціально-економічної системи регіону (с. 64-65), поза уваги залишає прикордонні вітчизняні регіони, розгляд яких доповнив би дослідження даними особливостями.

7.2. Аналізуючи етапи процесу формування потенціалу ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону (с. 81-83), здобувачка не відмічає на якому з них розглядаються альтернативні варіанти та де відбувається техніко-економічне обґрунтування якості виконання та

результативності усього процесу, до якого здобувачка звертається наприкінці роботи (п. 5.3).

7.3. На с. 142 авторка наполягає на цифровій трансформації суб'єктів підприємництва соціально-економічної системи регіону на основі зміни моделі господарювання «планування – організація – контроль», але при цьому не наводить схематичного уявлення такої зміни.

7.4. На погляд опонента можливо розширити часові межі розгляду еволюції концептуальних моделей трансферу технологій (табл. 2.9, с. 171), не обмежуючись тридцятьма роками, що дало б змогу ґрунтовніше проаналізувати такий важливий процес еволюції.

7.5. Аналізуючи у підрозділі 3.1 адаптоване управління бізнес-процесами регіональної економічної системи, наводиться схема (рис. 3.3, с. 194) видів бізнес-процесів, на якій окремі функції та процеси перетинаються один з одним, що неуможливорює її коректне використання.

7.6. Для формування ефективних ланцюгів ресурсного забезпечення регіону авторкою у п. 4.3 (с. 316-320) рекомендується використання потокової діаграми (с. 316-320) рекомендується використання потокової діаграми SCOR. При цьому, з нашої точки зору, бажано надати особливі переваги цієї моделі перед іншими моделями у логістиці, як здобувачеві бачиться її практична реалізація.

7.7. У підрозділі 5.2 здобувачка розробляє пропозиції щодо управління бізнес-процесами соціально-економічної системи регіону на базі цифрових платформ у рефлексивно-активному середовищі, при цьому, у назві закладено стратегічне бачення даного аспекту. Тобто, на наш погляд, необхідно більш чітко приписати аспекти стратегічного саморозвитку.

Утім, зазначені зауваження та дискусійні положення дисертації не применшують значущість отриманих результатів.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Топалової І.А., яке є закінченим, має наукову і практичну цінність, відображає самостійне вирішення важливої для національної економіки наукової проблеми формування ресурсного забезпечення саморозвитку вітчизняних регіонів.

8. Загальний висновок

Проведений аналіз дисертаційної роботи Топалової Ірини Анатоліївни дає змогу зробити висновок, що за своїм змістом, теоретичним і логічним наповненням, практичною значущістю, обсягом та оформленням є завершеною науковою працею, що містить науково обґрунтовані результати, які у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему – формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму.

У роботі не встановлено фактів порушення академічної доброчесності, у ній відсутній академічний плагіат, фабрикації, фальсифікації.

Тема дисертаційної роботи є актуальною, зміст дисертації відповідає обраній темі. Мета роботи досягнута шляхом розв'язання поставлених в ній завдань. Отримані здобувачем наукові результати мають як теоретичну, так і практичну цінність.

Дисертація є цілісним, самостійним, логічним і завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному теоретичному та фаховому рівні. Робота оформлена відповідно до вимог МОН України, які ставляться до докторських дисертацій. Реферат дисертації є логічним і виваженим, він розкриває зміст та основні положення проведеного дослідження. Тема та зміст дисертації та зміст реферату відповідають паспорту спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Основні наукові результати дисертаційної роботи знайшли відображення у відкритому друці та апробовані на науково-практичних конференціях. За науковою новизною, теоретичною цінністю та практичною значущістю одержаних результатів дисертаційна робота відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук, зокрема пп. 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету міністрів України від 17 листопада 2021 р. №1197, а її авторка - Топалова Ірина Анатоліївна - заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри економіки і підприємництва Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», доктор економічних наук, професор

Світлана ТУЛЬЧИНСЬКА